

Salvestise suhestuslike ruumide järgedel: *multipart*-vaatenurk levimuusika analüüsis¹

Alessandro Bratus
(tõlkinud Kaire Maimets)

Mõttevahetus selle üle, kas mõiste *multipart music* võiks pakkuda usaldusväärset teoreetilist raamistikku salvestatud levimuusika uurimiseks ja analüüsiks, muutub konstruktiivseks, kui see viib teistsuguse ja ühtsustatud arusaamani salvestise mõnedest struktuurilistest ja kuudelitest organiseeritusaspektidest. Austusega traditsioonilise muusika vastu, mille tarbeks *multipart-music*-kontseptsioon kõigepealt välja arendati, nõuab selle kontseptsiooni rakendamine teistsuguses muusikaproduktiooni ja -retseptsiooni kontekstis mõnegi metodoloogilise ja distsiplinaarse komistuskivi käsitlemist. Nende üle arutletakse artikli teises peatükis. Teksti esimeses peatükis tahan lühidalt toonitada, miks võiks katsetus kasutada seda kontseptsiooni levimuusika analüüsi teoreetilise arsenalina osana lisada uue vaatenurga struktuurilise ja tähendusloomelise seose mõtestamisele salvestatud palade retseptsioonis.

Haarates ühte ja samasse määratluse muusikalise objekti struktuurilised, esituslikud ja suhteseoslikud osised, suunab omadussõna *multipart* vaatama muusikategemist kui jagatud praktikat, milles erinevad inimesed osalevad erisugustes rollides ning kus piirid selle vahel, kes laulab või mängib ja kes kuulab, või kes loob tingimused musitseerimistoiminguks ja kes musitseerib, on hägused, soosides nii holistlikku lähenemist ühele kultuuripraktikale kogu tema kompleksuses. Tõstes esiplaanile tegevused, millest tulenevad muusikalised väljendused, ning sotsiaalsed interaktsioonid, mis on seotud nende teokssaamisega, pakub *multipart-music*-kontseptsioon analüütilist maatriksit mõistmaks muusikat kui suhteseoste kogumit – muusikaliste elementide vahel mingis teatud laulus, esitajate vahel, muusikute ja nende publiku vahel.

Ühtlasi näib *multipart*-vaatenurga kaudu defineeritud võrgustik paljutöötava vahendina katses lähendada pingelisi vaidlusi levimuusika-uurijate rahvusvahelises kogukonnas, milles sotsioloogilised, kultuurilised ja tekstilised lähenemisviisid ikka veel vastastikuse tunnustamise pärast võitlevad. Järgnevas visandan kõigepealt *multipart*-muusikategemise kontseptsiooni kasutamise teoreetilise ulatuse ja pragmaatilise tähtsuse analüütilises lähenemises salvestatud levimuusikale, eriti mis puudutab tolle üksikosade organiseeritust üheks terviklikuks tajuobjektiks, mida kujundavad teatud kindlad struktuurilised ja kuudelised karakteristikud. Seejärel arutlen, kuidas kasutada seesugust abstraktset paradigmat filmi „Shaft” algusmuusika (looja, esitaja, salvestaja ja produtsent Isaac Hayes) tähenduslikkuse käsitlemisel kontekstis, kus lugude muusikalised omadused on tõlgendatavad kui osa ruumiliste ja protsessuaalsete suhteseoste representatsioonist, milles salvestatud muusika paigutab nii esitaja kui tema kuulajad jagatud – kuigi virtuaalse – sündmuse raamistikku.

Multipart-music-kontseptsiooni paindlikkus on kahtlemata lisaväärtus: olles vähem kontekstispetsiifiline kui näiteks mõisted „polüfoonia”, „heterofoonia” jms., saab seda vabalt rakendada erinevatele muusikapraktikatele. Minu analüüsi keskne hüpotees on, et salvestatud lugude produktiooniga seotud suhestusliku, sotsiokultuurilise võrgustiku põhjalik käsitlus võib – eeldusel, et neid peetakse (vähemalt sümboliliselt) salvestatud artefakti loodud performatiivse sündmuse osaks – heita valgust tähendusloomeprotsessidele. Seesuguse mõttenihke tulemusel saab *multipart*-vaatenurga keskmes olevat suhestuslikku perspektiivi kasutada selleks, et läheneda salvestisele holistiliselt, ühendades muusika struktuurilised omadused tema mõjuga publikule tähenduslikkuse ja kultuurilise väärtuse mõttes.

¹ Selles resümees nagu ka mõnes teises jäeti termin *multipart music* inglise keelest tõlkimata. See on tingitud selle termini tähenduse ambivalentsusest – ühelt poolt tähendab sõna *part* muusikalist partiid või häält (sel juhul sobiks tavapärase tõlge „mitmehäälsus”), teiselt poolt aga rõhutavad mitmed selle kogumiku autorid (nende hulgas Bratus) sõna *part* sotsiaalset tähendust 'osa, roll'. Viimasel juhul ei väljendaks sõna „mitmehäälsus” autorite mõtet adekvaatselt, uute eestikeelsete terminite leiutamine ei ole aga toimetuse pädevuses. (Toim.)